

Cultureel Zuidoost: kunst en cultuur van de nieuwe stadskern

'I stood at the border, stood at the edge and claimed it as central. I claimed it as central, and let the rest of the world move over to where I was.'

'Ik stond aan de grens, stond op de rand en stelde: 'hier is de kern.' Ik stelde dat de kern hier was en liet de rest van de wereld naar me toe komen.'

Toni Morrison (1931-2019, Amerikaans auteur en Nobelprijswinnaar 1993)

Sociaal geograaf en onderzoeker Floor Milikowski publiceerde onlangs haar nieuwe boek *Wij zijn de stad. De buitenwijk als kloppend hart*.¹ Centrale gedachte: Zuidoost en Nieuw-West zijn de plekken waar het gebeurt, waar fundamentele veranderingen kunnen plaatsvinden. Daar zijn wij het roerend mee eens. Tegelijkertijd roept het woord 'buitenwijk' interessante vragen op. Want wat is Amsterdam in de 21ste eeuw? Waar begint de stad en waar houdt die op? Wat is binnen en wat is buiten?

Wij zien het zo: in Zuidoost ontwikkelt zich razendsnel een stedelijke kern die steeds aantrekkelijker blijkt voor Amsterdammers en mensen van buiten. Vijftig jaar na de geboorte van de Bijlmer is Zuidoost een van de centra van de hyperdiverse metropool Amsterdam. Als je spreekt van randen of buitenwijken, misken je dus eigenlijk het karakter van het geheel. Je doet Bovendien doe je evenmin recht aan de potentie én de behoefte van de stadsdelen.

Zuidoost is de kern, kunst en cultuur het hart

Het loont om anders naar de stad te kijken. Daarvoor hoef je alleen maar naar die alternatieve centra toe te bewegen. Dan zie je dat Nieuw-West, Noord en IJburg – en straks HavenStad en Sluisbuurt – allemaal een eigen ontwikkelingsperspectief hebben. Zuidoost hoort in dat rijtje thuis als een gebied waar de nadruk nu sterk ligt op transitie en ontwikkeling. Wij zijn van mening dat daar voorzieningen bij horen die passen bij de omvang en

¹ Uitgeverij Pluim, 2021, ISBN 978 94 932 5625 5

samenstelling van de bevolking en de functies die het stadsdeel heeft binnen de metropool Amsterdam. Ook culturele voorzieningen, in de vorm van duurzaam producerende instellingen, presentatie plekken en podia van voldoende omvang. De nieuwe stedelijke kernen en hun bewoners verdienen een gevarieerd en hoogwaardig cultureel aanbod, van ontluikend talent tot wereldtop.

We zien de uitspraak van Toni Morrison als een uitnodiging én een opdracht. De hele wereld is welkom in Zuidoost. Dat is altijd zo geweest, en dat moet zeker zo blijven. Daar is een inspanning voor nodig. Tal van partijen zijn erbij betrokken: het bestuur van de stad en het stadsdeel, stedelijke diensten, commerciële partijen, ontwikkelaars en allerlei publieke en private voorzieningen. In dit rijtje zien wij onszelf als aanjagers en verbinders. Als culturele partners van Zuidoost scharen we ons achter de plannen om Zuidoost te verbeteren. Wij willen daaraan bijdragen, onder andere door de investeringen van de afgelopen decennia te verzilveren.

We komen samen verder door groot te denken op een relatief klein gebied. Cultureel Zuidoost vormt een gevarieerd en fijnmazig vlechtwerk van culturele instellingen. Van klein tot groot, van opkomend tot gevestigd, van traditioneel tot experimenteel. Onze culturele programmering is een vruchtbare dialoog- en ontwikkelingsgrond, waar ruimte is voor vele stemmen. Wij gaan er de komende jaren alles aan doen om ervoor te zorgen dat je in Zuidoost al die stemmen blijft zien en horen.

Wij zijn Cultureel Zuidoost

Cultureel Zuidoost is een initiatief van vijftien organisaties in het stadsdeel. Allemaal verzorgen we een cultureel programma voor bewoners en bezoekers van Zuidoost, elk in een eigen werkveld, met een eigen gezicht en een eigen missie. We werken al geruime tijd in verschillende samenstellingen en hoedanigheden samen. Sinds oktober 2021 doen we dat onder naam Cultureel Zuidoost. We trekken samen op en spreken we met één stem over gedeelde ambities en belangen in Zuidoost.

Kunst en cultuur van Zuidoost: bron van grootstedelijk erfgoed

Op allerlei plekken op de wereldkaart zie je opkomende buurten en wijken met een sterk gemengde populatie. Plekken als Kreuzberg in Berlijn en Brixton in London, waar sprake is van een sterke stedelijke dynamiek en waar gentrificatie een urgent thema is, zijn de beeldbepalende wijken van de 21ste eeuw. Landschapsarchitect Adriaan Geuze noemde Zuidoost laatst 'de meest inspirerende plek, want daar gaat het allemaal gebeuren'. Dit soort superlatieven zijn natuurlijk prachtig om mee te pronken. Toch kijken wij ook hier net even anders tegenaan. Zuidoost, daar is het de afgelopen vijftig jaar *al gebeurd*. Bij de viering van 50 jaar Bijlmer is dat zichtbaar geworden. Het grootstedelijk samenleven in Zuidoost is een bron van erfgoed. Dat is het waard om te koesteren en vertaald te worden via de verbeelding.

Kweekvijver én warm bad

Zuidoost bruist van het talent dat hier de eerste stappen zet op weg naar een beroepspraktijk. Het talent dat hier tot wasdom komt, waaiert uit over de hele metropool tot ver daar voorbij. Hiermee leveren we een bijdrage aan een meer diverse en inclusieve kunst- en cultuursector in heel Nederland. Het is prima om een kweekvijver van Nederland zijn, maar tegelijkertijd willen we dat het voldoende aantrekkelijk is voor talent om hier te blijven en voor toppers om zich hier te vestigen. Dat warme bad kan Zuidoost alleen bieden als er duurzame voorzieningen zijn waar de cultuurmakers en zelf aan kunnen blijven bijdragen.

De grote vernieuwingen in het stadsdeel vormen voor stadsbestuur, ontwikkelaars en culturele instellingen samen een kans die we niet mogen laten liggen. Dit is het moment om te investeren in Zuidoost, met een revitalisatie van onze nieuwe stadsmonumenten en met nieuwe iconische gebouwen. Door daarin voldoende culturele ruimte te bieden kan Zuidoost zich ontwikkelen tot magneet voor kunstenaars in alle fasen van hun

ontwikkeling. Dan creëren we een volwaardig productie- en vestigingsklimaat waar we de komende vijftig jaar mee vooruit kunnen.

Placemakers? Placekeepers!

In de stedelijke ontwikkeling wordt er vaak gesproken over placemaking.² Als je dat letterlijk vertaalt komt er een betekenis uit die voor een aantal van ons al te bekend klinkt. Als grassroots cultureel initiatief ben je vaak tijdelijk van waarde voor de ontwikkeling van de omgeving. Je voegt waarde toe, maar die waarde wordt vervolgens door andere partijen verzilverd. Uiteindelijk moet jij plaats maken.

Met alle gebiedsontwikkeling voor de boeg realiseren wij ons dat een aanzienlijk deel van onze instellingen op een tijdelijke plek gevestigd is. Dat betekent een ongewisse toekomst. Je weet niet of en waar je over twee, drie jaar in Zuidoost gevestigd kunt zijn. Terwijl placemaking als ontwikkelingsmodel voor de omgeving profijt oplevert, is dat voor de instellingen juist ingewikkeld omdat je er geen gezonde exploitatie of praktijk mee kunt opbouwen.

Wij ambiëren de rol van *placekeepers*: hoeders van de plekken in ons stadsdeel en aandeelhouders in die ontwikkeling. Daarvoor is het nodig dat er meedenk- en ontwerpruimte wordt opgenomen in de plannen voor plekken in Zuidoost. Niet alleen in plannen die nog gemaakt gaan worden, maar ook op de plekken die in de afgelopen jaren voor kunst en cultuur zijn gemaakt.

Cultureel Zuidoost na corona

We kunnen er niet omheen: de coronapandemie heeft ook het culturele aanbod in Zuidoost aangetast en onze organisaties hard getroffen. Allemaal hebben we veerkracht getoond. We zijn zoveel mogelijk in contact gebleven met onze doelgroepen en achterban. Steun van de overheid heeft daarbij geholpen. Nu willen we graag op volle kracht verder.

We voorzien dat er juist in Zuidoost een grote inspanning nodig is om het aanbod en het gebruik van de culturele voorzieningen minimaal op peil te houden. Daarbij zien we dat de kosten van levensonderhoud stijgen. In die context is het laagdrempelig aanbieden van kunst en cultuur des te belangrijker. Wat daarbij meespeelt is dat Zuidoost een lagere vaccinatiegraad heeft dan andere delen van Amsterdam.³ Dit maakt kunst en cultuur extra kwetsbaar.

Amsterdam wil dat kunst en cultuur toegankelijk is voor alle Amsterdammers. Wij werken daar dagelijks aan. Dit onderstreept het belang van samenwerking in breed verband om te komen tot gedeelde oplossingen en strategieën om zoveel mogelijk mensen toegang te geven tot programma's die hun leven verrijken, juist in een periode dat er veel druk op de ketel staat, met hogere woonlasten en onzekerheid over de toekomst.

² Placemaking is zowel een filosofie als een ontwerpproces waarbij men gebieden inricht op basis van lokale kennis en kwaliteiten. Om tot een duurzaam en vitaal gebied te komen moet men rekening houden met onderlinge verhoudingen tussen initiatieven en ondernemingen, bottom-up én top-down gebiedsontwikkeling en wet- en regelgeving.

³ In Centrum is bijvoorbeeld 74% volledig gevaccineerd, tegen 54% in Zuidoost. Cijfers van 20 oktober 2021: <https://www.ggd.amsterdam.nl/coronavirus/situatie-regio-amsterdam-amstelland/>
Cultureel Zuidoost: kunst en cultuur van de nieuwe stadskern 09.11.2021

Cultureel Zuidoost x Metropool Amsterdam

Wat mogen de metropool Amsterdam en stadsdeel Zuidoost van ons verwachten?

1. **Bewoners staan voorop** > We leveren een divers en integraal programma voor alle bewoners in Zuidoost.
2. **Betrokken aanspreekpunt** > We zijn een in dit stadsdeel gewortelde gesprekspartner voor alle belanghebbende partijen in het stadsdeel: overheid, publieke sector, private partijen.
3. **Kansen voor nieuwe en gevestigde makers** > We investeren duurzaam in de kunst- en cultuursector van de toekomst.
4. **Krachtige kern** > We helpen Zuidoost als stedelijk centrum vormgeven met een kunst- en cultuursector die lokale, nationale en mondiale aantrekkingskracht heeft. Dit draagt bij aan de internationale aantrekkingskracht van Amsterdam.
5. **Zuidoost gaat voorop** > Hier wordt vernieuwende kunst gemaakt en gepresenteerd, we geven ruimte aan nieuwe vormen, nieuwe perspectieven en crossovers.

Wat verwachten wij van de stad?

1. **Een plek aan tafel** > In de eerste plaats is het voor ons van belang dat we als gesprekspartner erkend en gewaardeerd worden als gesprekspartner voor wat betreft de plannen voor de ruimtelijke en economische ontwikkeling van Zuidoost.
2. **Vaste locaties op de kaart** > Voldoende ruimte, continuïteit en zekerheid om als organisaties van betekenis te zijn en te blijven voor de groeiende populatie van het stadsdeel en voor bezoekers van buiten.
3. **Koester de roots** > Sommige van onze organisaties werken al tientallen jaren in of met Zuidoost. Hun diepe wortels in de buurten en wijken levert waardevolle kennis en inzichten op.
4. **Ruimte voor nieuw elan** > Het culturele veld moet voldoende ruimte (financieel en fysiek) hebben om zich dynamisch te kunnen ontwikkelen en te blijven pionieren.
5. **Bewaak de balans** > Het bestuur van de stad heeft een leidende rol om te waarborgen dat kunst en cultuur integraal onderdeel kan blijven uitmaken van het maatschappelijk weefsel in Zuidoost.

Bijlage Cultureel Zuidoost founding partners

Bijlmerbios

Egeldonk 50
1103 AK Amsterdam
directeur: Hans Meiboom
opgericht: 2015
einddatum locatie: medio 2023

Bijlmerbios is een openluchtbios die we samen met diverse partners doorontwikkelen tot een filmhuis in Zuidoost. Hiermee willen we het cultuuraanbod in Zuidoost voor diverse bewoners verbreden en verdiepen. Bijlmerbios is sinds 2015 een initiatief van strategisch en creatief netwerkbureau Studiomeiboom.

Bijlmerbios onder metrostation Kraaiennest levert een positieve bijdrage aan de identiteit en het imago van de Bijlmer, en bevordert daarnaast de sociale cohesie en leefbaarheid van de buurt.

www.bijlmerbios.com

Bijlmer Parktheater

Anton de Komplein 240
1102 DR Amsterdam
directie: Jolanda Spoel, algemeen directeur; Jorien Waanders, zakelijk directeur
opgericht: 2010

Het Bijlmer Parktheater is het theater van het nieuwe Nederland. Ons huis is een plek van ontmoeting en herkenning. Onze programmering verbreedt de horizon van ons publiek.

We streven ernaar ons brede en diverse publiek te bedienen met een hoogwaardig, veelzijdig en toegankelijk aanbod.

www.bijlmerparktheater.nl

Centrum Beeldende Kunst Zuidoost (CBK)

Anton de Komplein 120
1102 DR Amsterdam
Amsterdam
directeur: Annet Zondervan
opgericht: 1987

CBK Zuidoost programmeert actuele beeldende kunst vanuit een interculturele, inclusieve invalshoek en brengt een breed publiek op verschillende locaties in contact met kunst van nu. Gelegen in de veelkleurige Bijlmermeer verbindt CBK Zuidoost lokale, grootstedelijke en internationale kunstproductie en kunstbeleving.

In 2021 werd het Nelson Mandela Gedenkteken van Mohau Modisakeng bij de onthulling letterlijk en figuurlijk omarmd door bewoners van Zuidoost.

www.cbkzuidoost.nl

Heesterveld Creative Community

Heesterveld 75
1102 SB Amsterdam
zakelijk leider: Ben Minnema

Heesterveld Creative Community is de broedplaats waar je als startende creative de eerste stappen in je carrière zet en de ondersteuning krijgt die je nodig hebt om verder te groeien. Naast kunstenaars en muzikanten vind je er cafés, een theater- en muziekschool, diverse winkels, studio's en een presentatieruimte.

www.heesterveldcc.nl

Imagine IC

Bijlmerplein 393
1102 DK Amsterdam
directie: Danielle Kuijten, waarnemend directeur; Rabiaâ Benlahbib codirecteur
opgericht: 01-02-1999
huurcontract tot 15 januari 2027

Erfgoed vertelt wie we samen zijn. En wie we willen worden. Iedereen heeft daarin een stem. Imagine IC is daarom een open vloer voor onderhandeling over de samenstelling van het collectieve geheugen van Amsterdam.

In 2019 bracht Imagine IC met de tentoonstelling 'Kempering, Monument of the Mind' een ode aan het bestaan van garage Kempering, die gesloopt ging worden, met omwonenden, gebruikers, erfgoedprofessionals en het stadsdeel.

www.imagineic.nl

Kazerne

Remmerdenplein 100
1106 AK Amsterdam
directeur: Maru Asmellash

De Kazerne is een dynamische nieuwe plek midden in het hart van Reigersbos, waar creatief Zuidoost dagelijks werkt, de buurt elkaar ontmoet, toffe programmering het licht ziet en jongeren hun creativiteit ontwikkelen.

www.kazernereigersbos.nl

Kwaku Summer Festival

Nieuwe Uilenburgerstraat 110
1011 LX Amsterdam
directie: Ivette Forster, Frans de Vries
opgericht: 1975, 2013 (huidige organisatie)

Kwaku Summer Festival is een grootse viering van culturele diversiteit en identiteit in stadsdeel Zuidoost, met cultuur, sport en eten als belangrijkste uitingsvormen en waar een brede (maatschappelijke) participatie en de Surinaamse oorsprong als belangrijkste pijlers gelden.

Tha Block, het jongerenprogramma van Kwaku Summer Festival, is momenteel het belangrijkste zomerfestival voor jongeren in Zuidoost.

www.kwakufestival.nl

New Metropolis Zuidoost

Amsterdamse Poort
Bijlmerplein 876
directeur: Egbert Fransen
oprichting: najaar 2019
einddatum locatie: medio 2023

New Metropolis Zuidoost is het podium in de Amsterdamse Poort en dependance van Pakhuis de Zwijger. Hier wordt het gesprek gevoerd over de toekomst van het stadsdeel. We benaderen de stedelijke vraagstukken integraal en verbinden in alle programma's de ruimtelijke, sociale, culturele en economische elementen met elkaar.

Bij New Metropolis gaan wij met buurtbewoners, lokale ondernemers en instellingen open en eerlijk het gesprek aan over de uitdagingen die zich in Zuidoost voordoen.

www.newmetropolis.amsterdam

OBA

Bijlmerplein 393
1102 DK Amsterdam
directeur: Martin Berendse

Het is de missie van OBA Bijlmerplein om culturele programma's te ontwikkelen om actuele, sociaal-maatschappelijke vraagstukken te belichten en mensen te empoweren. Een podium bieden aan talent en inclusiviteit vormen speerpunten om (nieuwe) verhalen te vertellen. Onze intentie is het creëren van verbinding, verrijking, verdieping en inspiratie.

In 2019 opende OBA Zuidoost het Huis van Alle Talen, een podium voor talent en (sub)culturen uit Zuidoost.
Cultureel Zuidoost: kunst en cultuur van de nieuwe stadskern 09.11.2021

www.oba.nl

OSCAM

Bijlmerplein 110-111
1102 DB Amsterdam
directeur: Marian Duff
opgericht: 2017

OSCAM is een museum voor kunst, mode, design, ambacht en de ontwikkeling daarvan. Wij geven hier invulling aan door kwalitatief hoogwaardige presentaties en tentoonstellingen, door educatieve en participatieve activiteiten en programma's en door het maakproces dichterbij het publiek te brengen.

Nu on show:

- Zwart Manifest in samenwerking met Black Archives Amsterdam en BAK Utrecht
- BLKNWS in samenwerking met het Underground Museum in LA, Patta, HipHopHuis en Bonnenfantem
- Young OSCAM Art Kitchen in samenwerking met Nikè Marchand

www.oscam.nl

Prospect Eleven

Hettenheuvelweg 12-14
1101 BN Amsterdam
directeur: Angelo Bromet
opgericht: 01-12-2019
einddatum locatie: 31-12-2022

Prospect Eleven houdt zich bezig met talentontwikkeling in relatie tot gebiedsontwikkeling en sectorontwikkelingen en richt zich op de doelgroep 16-35 jaar. Sinds 2007 leveren we tal van talenten aan de culturele sector en creatieve industrie. Wij bieden jonge ondernemers en creatives een plek waar ze kunnen werken aan zichzelf.

Prospect Eleven is de showroom, stichting Eleven Inc. programmeert kansen voor talent dat werkt aan de toekomst.

www.prospecteleven.nl

Amsterdam Roots

Heesterveld 26

1102 SB Amsterdam

directeur: Danka van Dodewaard

opgericht: 1998

Amsterdam Roots wil mensen verbinden, raken en inspireren via muziek, theater, kunst en verhalen die tradities en culturele roots uit de hele wereld als vertrekpunt hebben. Wij willen verhalen brengen die bruggen slaan en mensen bij elkaar brengen en leiden tot verwondering, openheid en inspiratie. Daarom organiseren wij een multidisciplinair festival en verschillende kleinere projecten en proberen zo op allerlei creatieve manieren bij te dragen aan een inclusievere samenleving.

Komend jaar bestaat het festival 40 jaar: om tijdens de opening rekenschap te geven van onze oorsprong en continuatie willen wij de opening met partners uit ZO ontwikkelen en organiseren op verschillende locaties in Zuidoost.

www.amsterdamroots.nl

Untold

Anton de Komplein 240

1102 DR Amsterdam

directeur: Otmar Watson

opgericht: 01-01-2003

locatie: Bijlmer Parktheater

Untold is een culturele organisatie gericht op kinderen, jongeren en volwassenen die bezig willen zijn met kunst en cultuur. Daarbij staan vooral West-Afrikaanse en Afro-Caribische dans- en muziekstijlen centraal.

Untold staat bekend om multidisciplinaire theater- en dansproducties en de wijze waarop de doelgroep wordt begeleid en gecoacht in hun artistieke ontwikkeling. Binnen Untold neemt het bewustwordingsproces met betrekking tot cultuur en identiteit een centrale plaats in.

www.untold.nl

Cultureel Zuidoost: kunst en cultuur van de nieuwe stadskern 09.11.2021

The NEW Amsterdam

Paasheuvelweg 6
1105 BH Amsterdam
directie: Alex Benton
opgericht: 26-01-2019
einddatum locatie: eind 2022

The NEW Amsterdam is een community gericht op tieners, jongeren en volwassenen die een andere stem hebben. Wij zijn actief achter de schermen van de hiphopcultuur van Amsterdam. The NEW Amsterdam is een jonge generatie autodidacten die laten zien dat zij voor positiviteit staan en daar zelf iets voor willen bouwen. Daarnaast richt The NEW Amsterdam zich op de persoonlijke ontwikkeling van jongeren, met activiteiten op het gebied van identiteit, hiphopcultuur en verkenning van het onbekende.

Vinger.nl

Kruitberg 1004a
1104 CA Amsterdam
directie: Jeffrey Croese, Sara Mattens
opgericht: 01-01-2000

Vinger.nl is een creatieve studio uit de Bijlmermeer. Wij zoeken relevante vormen om goede ideeën te manifesteren in de stad van nu. Met een open blik, pragmatische aanpak en brede creatieve skill set opereren wij als creative partner van artiesten en kunstenaars, instellingen en bedrijven en ontwikkelen ook eigen projecten.

Voorbeelden van onze projecten zijn de N8BUS tijdens de museumnacht en tentoonstellingsruimte The Ballroom (2018).

www.vinger.nl

Foundation

Bijlmerplein 141-142
Directie: John Agesilas
Opgericht 01-01-2021

Foundation gebruikt de waarden van de Hip Hop cultuur om kennis te delen: om de jeugd van Zuidoost te inspireren en een veilige plek te creëren. Wij geloven dat wijsheid (het manifesteren van kennis) richting geeft en dat cultuur het instrument kan zijn om de jeugd van nu te leren hoe je ergens komt en hoe je in deze uitdagende tijden jouw weg vindt.

Peace, unity, love and having fun: de waarden van Hip Hop. Foundation werkt vanuit deze waarden en bouwt hierop de fundering voor de toekomst van de jeugd van Zuidoost.

www.foundation.nl

Cultureel Zuidoost: kunst en cultuur van de nieuwe stadskern 09.11.2021